

AZ ÓKORI KELET KULTÚRÁJA

I. Közös jellemzők:

1. Itt alakultak ki az első városállamok.

pl.: Mezopotámia: Ur, Uruk, Kis, Babilon; India: Mohendzso Daro, Harappa; Palesztina: Jerikó

2. Itt született meg az írás, amely területenként eltérő volt.

Írásfajta	Helyszín	Mire írtak?
képirás	Egyiptom	papirusz, kő
ékírás	Mezopotámia	agyagtábla
szóírás	Kína	papír, selyem, csont
betűírás	Fönícia	agyagtábla, papirusz

3. Jellegzetes termelési mód az **öntözéses gazdálkodás**: a folyók vizét csatornákon keresztül a földekre vezetik.

pl. Egyiptom – Nílus, Mezopotámia – Tigris, Eufrátesz, India – Indus, Gangesz, Kína – Hoangho (Sárga-folyó), Jangce (Kék-folyó)

4. Itt születtek meg a nagy világvallások:

a) Brahmanizmus (hinduizmus) - India

- nagy istenháromság: Brahma, a teremtő, Visnu, a fenntartó és Siva, a pusztító istenség
- Az istenek, az egész világegyetemmel együtt alá vannak vetve a **mindent irányító nagy világtörvénynek, a Dhármanak**. A megszabott rendet egyetlen élőlény vagy élettelen tárgy sem lépheti túl ⇒ a vallás szentesíti a merev kasztrendszer
- központi tanítása a **karma-tan**: az ember lelke a halál után nem pusztul el, hanem újjászületik (**reinkarnáció vagy lélekvándorlás**). Hogy valaki állatként vagy emberként születik-e újjá, az az előző életének cselekedetei által meghatározott végzettől (karma) függ.

b) Buddhizmus - India

- A buddhizmus megalapítója a vallási hagyomány szerint Sziddhárta Gautama **Buddha**
- A buddhizmus legrégebbi irata a **Tri-pitaka (három kosár)**, ⇒ három részből áll.
- alaptanítása az, hogy az egész élet szenvedés. A szenvedés oka az élethez való ragaszkodás, leküzdésének módja pedig a vágyak teljes elfojtása, megsemmisítése. Akinek sikerül a javakról való teljes lemondás révén élelvágyát elfojtania, az előbb-utóbb kiszabadul az újraszületések láncolatából és **eljuthat a Nirvánába, a teljes megsemmisülés állapotába**. ⇒ **nem tanítja a lélek halhatatlanságát**.

c) Kínai univerzizmus (egyetemes természeti vallás) – két nagy tanító:

• Lao-ce: taoizmus

⇒ tanítása a Tao-te-king (Út és erény könyve)

⇒ a tao titokzatos természeti erőként szerepel, amelyet bizonyos **mágikus módszerek gyakorlásával** az ember is kiismerhet s így úrrá lehet a természetén, megértheti a múltat és láthatja a jövőt is.

⇒ a taoizmus jelképe a **jín-jang** ábrája: ⇒ a világ az ellentétek (férfi-nő, nappal-éjszaka, jó-rossz stb.) harmóniájára épül

- A taoizmussal szemben lépett fel az i.e. VI. században **Kung Fu-ce**
 ⇒ a taónak szerinte **nincs mágikus ereje**, azt emberi erő nem befolyásolhatja.
 ⇒ a tao **végzetszerű hatalom, amely a fejedelmekben összpontosul**. Az állam sorsa attól függ, hogy az uralkodó méltó hordozója-e a taónak.

d) Zsidó vallás:

- Palesztinában alakult ki
- az egyetlen vallás, amely **monoteista**, azaz egyistenhitre épül
- szent könyve a **Biblia ószövetségi** része
- legfontosabb tanításait a **Tízparancsolat** tartalmazza

5. Közös a **társadalom felépítése** is: 4 alapvető csoport különíthető el:

1. *Istenkirály*: minden hatalom az övé, az egész állam felett rendelkezik
2. *Előkelők*: irányítják a tömegeket:
 - hadvezér (katonai irányítás)
 - hivatalnokok (hivatali ügyintézés, közös munkák, pl. gátépítés vezetése)
 - papság (kapcsolattartás Istennel)
3. *Közrendűek*: földműves, iparos (kézműves), kereskedő, katona
4. *Rabszolgák* (hadifoglyok vagy adósrabszolgák)

II. Az egyes államok jellegzetességei:

a) Egyiptom:

- a sivatagban a Nílus mentén helyezkedik el: Hérodotosz történetíró szerint: „*Egyiptom a Nílus ajándéka.*” (1. öntözővíz, 2. iszaptrágya)
- *piramisok*: az Óbirodalom fáraóinak síremlékei: (legnagyobb a Kheopsz-piramis)
- *a halottak kultusza*: balzsamozás: múmia ⇒ fejlett orvostudomány
- *Tutanhamon fáraó* sírlelete (aranymaszk, ételek, eszközök)
- *csillagászat*: naptárkészítés ⇒ meg tudják jósolni a Nílus áradását

b) Mezopotámia (Jelentése: folyamköz)

- sumér *városok*: Ur, Uruk, Kis, Babilon
- nagy király: *Hammurapi*: szigorú törvények a lex talió elve alapján: „ Szemet szemért, fogat fogért...”
- *toronytemplomok* (zikkurat), pl. Babel tornya ⇒ csillagászat
- *mérnöki tudományok, matematika* fejlettsége ⇒ gátak, csatornák építése

c) India:

- *kasztrendszer*: mindenki beleszületik egy társadalmi csoportba haláláig ott is marad:
 4 fő kaszt: **brahmanák**: papság, **ksatriják**: előkelők, ide tartozik az uralkodó (rádzsa) is, **vaisják**: közrendűek, **súdrák**: (rab)szolganépek
- *számjegyek* (Európába az arabok hozták be: *arab számok*)

d) Kína:

- uralkodói császárok, *leghíresebb császár*: *Csin Si Huang-ti*
 ⇒ ő adja Kína nevét: Csin-Chin-China,
 ⇒ a hagyomány szerint ő építtette a *Nagy Falat* a hunok támadásai ellen (az egyetlen emberi építmény, amely még a Holdról is látható),
 ⇒ sírja mellett megtalálták a több ezres *agyaghadzsereget* (életnagyságú agyagszobrok a túlvilági szolgálatra, felérnek a Tutanhamon-lelettel)
- *találmányok*: *papír, puszkapor, porcelán, selyem, iránytű*